

Limon onun özünə rəva bildiyi yeganə nəzərəmət idi. Məhz limona görə dərisi hamar, ağappağgörsənir, xüsusi təravət saçır. O, meyvəni dörd yerə bölür, bir parçasından tualet suyu – atirləndirici vasitə hazırlayırdı ki, bu da ona gün ərzində bəsləyirdi. Qalan üç dilimi ehmalca papiros kağızına bükürdü ki, qarşısındakı növbəti günlərdə istifadə etsin. Açılan səhərin gözəlliyini də məhz limon suyu ilə sifətini təravətləndirəndə duyardı. Kişidən gizlin bu gün həm də sinəsi ilə budlarına sürtmüşdü ondan.

Kişi onu öpərək ucadan dedi:

– Limon! Deyəsən, sən limon çayında çim-misən. Ey, limon iyi bumuma dəydi, ürəyimdən portağal keçir.

– Bu dəqiqə, – ona hay verdi, beş senlik (ienin yüzdə birinə bərabər pul vahidi – A.X.) xırd pulu götürüb portağal dalınca yollandı: baxmayaraq ki, bununla da vannaya qəbul edəndən sonra dərisindəki limon ətrinə kişi tərəfindən qoxulmaq sevincindən məhrum oldu.

Sikkədən və limon qoxusundan savayı onun evində bir şey qalmamışdı. Kişi, heç kimin ondan almaq istəmədiyini, sonu görünməyən uzun-uzadı pyesini masanı əvəz edən köhnə dərgilərin qalağı üstündə yazmaq məşğul idi.

– Birinci səhnədəki hadisələr limon ağacının fonunda baş verəcək – xüsusi olaraq sənə görə! Sözü düz, özüm də heç vaxt limonluğunu görməmişəm. Kiidə (Yaponiyada şəhər – A.X.)

Yasunari Kavabata

Tərcümə etdi:
Aydm Xan Əbilov

olanda bir dəfə yamacda naringi ağacları ilə maraqlanmışam. Aylı payız gecələrində, hətta Osakadan (Yaponiyada şəhər – A.X.) da çoxları onlara tamaşa etməyə gəlirdilər. Ay işığında naringilər bataqlıq məşəlinə – əsl nağılları atəş dənizinə bənzəyirdilər. Limonlar naringiyə nis-

Kasıbların aşnası

bətən işıqlıdılar, onların rəngi adamda hərarət duyğusu qaldırırdı. Hərətli sarı məşəllərg Əgər bu hissələri səhnədə vermək mümkün olsaydıq – Aha.

– Sənə maraqlı deyil? Çətin ki, indi mən işıqlı, cənub koloritli pyes yazı bilməm. Öncə şöhrət qazanmaq, məşhurlaşmaq lazımdır.

– Nə üçün bütün adamlar mütləq şöhrət qazanmalıdırlar?

– Ona görə ki, başqa cür yaşaya bilməzlər. Doğrusu, mənim indi heç bir uğur qazanmağım ümidim yoxdur.

– Mənə o uğur gerek deyil. O, adama nə verir ki?

– Bu, nə isə yeni bir şeydir! Sən indiki tələbələr kimi düşünürsən. Onların üstündə durduqları bünövrəni görəndə gözləri yoxdur. Fəqət, hətta zəhlələri getmirsə belə, deməli, ən azı onun məqsəduyğunluğuna şübhə edirlər. Onlar belə hesab edirlər ki, o bünövrəni dağıtmaq lazımdır. Və onun haçansa dağılacağına inanırlar. O kəslər ki, həyatda uğur qazanmağa çalışır, dağılmalı bünövrə üzərində durduğunu anlamalarına baxmayaraq, pilləkənlərin pillələrini dırmaşırlar. Nə qədər ki, mənəşəpərəst daha yuxarı pilləyə qalxır, bir o qədər də onu təhlükə gözləyir. Beləcə, mənşəpərəst arzusunda olan insan bunu biliblə yenə də dırmaşmağındadır – ətrafdakı şərait, həm də özünün meyli onu buna vadar edir. İndiki mənşəpərəstlik vicdansızlıqla bağlıdır. Mənşəpərəstlik zamanın əlamətidir. Bu gün qararlıq və kasıbcılıq içində yaşamağa məhkum edilmiş mənim özüm də mənşəpərəstlərin sırasına meyilliyəm. Sən kasıbların limon meyvəsi kimi işıqlısan və yaqın bu problemə başqa tərzdən yanaşırsan.

– Amma mən yalnız kasıbların aşnasıyam. Qoy bütün kişilər həyatda uğur qazansınlar: axı onlar yalnız bu barədə düşünürlər. Qadınlar isə

başqa məsələ. Onları iki yerə ayırmaq olar – kasıbların aşnalrı və varlıların məşuqələri.

– Yox a, bunu yaman tapmısan!

– Sizə mütləq qabağa gedəcəksiniz! Bu mənada, kişilərin aqibətini əvvəlcədən görürəm: öncədən hər şey mənə aydındır və heç vaxt yanılmıram. Həqiqəti deyirəm: uğur qazanacağına əmin ola bilərsiniz.

– *Və mən sənə atacağam?*

– *Hökmən!*

– *Ona mənə yüksəlmək lazım deyil.*

– *Ekə deməyin. Mən həmişə hər bir kişinin uğuruna sevinmişəm. Hər dəndə düşünürəm ki,*

sanki mən xoşbəxtlik yumurtası qoyulmuş quş yuvasına bənzəyirəm.

– *Səfeh-səfeh danışmağı qurtar və ümumiyyətlə, nəzərə al: mənə sənənin uğur qazanmış əvvəlki kişilərin barədəki xatirələrini dinləmək ləzzət eləmir. Vərdişin isə adlı-sanlı xanımların o mənada yada salır ki, sən də limondan istifadə edirsən.*

– Siz nə danışsınız? Adlı-sanlıların bura nə dəxli? Limon on sənə satılır, mən isə onu dörd hissəyə bölürəm. Belə çıxır ki, bir günün gözəlliyi mənə iki yarım sənə başa gəlir.

– Yaxşı-yaxşı! Sən öləndən sonra məzarının üstündə limon ağacı ekəcəyəm.

– Təşəkkür. Çox vaxt düşünürəm, ölsəm, məzarımın başında nişanə olmayacaq, ora yalnız kiçik bir qəbirüstü yazı lövhəciyi basdırılacaq, amma onu ziyarət etməkdən ötrü məşinlərdə yaraşlıq kişilər barədə çərənləməyin yə-tər və bir də mənim yüksəlişim barədəki öncədən dediklərini başından çıxart.

– Lakin mən bilərəm: yaxın gələcəkdə sizi uğur gözləyir.

Onun inamı tələyin özü kimi sarsılmaz idi. O, kişilərdən hansının yüksələ bəcəyini səhv-siz təyin edə bildirdi və özünə də ancaq onların içindən oynaş seçərdi. Onun ilk sevgilisi öz əmisi oğlu olmuşdu. O, varlı ailədən olan nişanlısını atmış və bu qadınla birlikdə şəhər qırağında acınacaqlı bir kiçik otağa köçmüşdü. Hər ikisi həddindən artıq kasıb idi, lakin o, universiteti bitirdikdən sonra diplomatik vəzifə üçün keçirilən müsabiqədən üçüncü yeri tutub Romaya təyinat alanda, keçmiş nişanlısının atası hörmətlə yanına gəldi və qızıyla evlənməyi ona təklif etdi. Aşnası ona mane olmadı.

Onun ikinci sevgilisi tibb fakültəsinin kasıb tələbəsi çıxdı. Axırda da onu atdı və tikilməkdə olan xəstəxananın podratçısının qızıyla evləndi. Üçüncüsü isə radioqəbulçular satan yoxsulun biri idi. Bir dəfə qadın da bildirdi ki, o bədnəzərdir və buna görə də varlı bilmir. Onu atdı və şəhər qırağında olan dükənini əvvəlki varlı məşuqəsinin sahibi olduğu evin yerləşdiyi mərkəzi küçəyə köçürdü. Dördüncü oynaşq Beşinci oynaşq...

Onun bu növbəti sevgilisi – kasıb dramaturq – qadının evinə radikal əhval-ruhiyyəli tədqiqatçı-sosioloqlar ayaq açandan sonra nəhayət ki, özünün uzun-uzadı pyesini bitirdi. Qadına verdiyi sözü yerinə yetirdi və pyesə limon ağacları ilə bağlı səhnə daxil etdi. Düzdür, əsl həyatda işıqlı limon ağacılığı heç vaxt axtarıb tapa bilmədi. Limonluq əsərin epiloqunda peyda olur: dramaturq vaxtilə dediyi bünövrə dağılıandan sonra ideal dünyanın kişisiylə qadını limon ağaclarının arasında söhbət edirlər. Öz pyesi sayəsində o, çağdaş teatr truppasının primadonası ilə tanış oldu və onunla məlhəm münasibətlərə başladı.

Yenə əvvəlki tək “limonlu” sevgilisi yaddan çıxdı. Onun öncədən dedikləri gerçəkləşdi. Hər halda, dramaturq böyük uğurlar qazandı. Pillekənlərin pillələri ilə yuxarı dırmaşdı.

Növbəti sevgilisi vaxtilə dramaturqun evində olmuş və natiqliyi çox xoşlayan fəhlə idi. Ancaq əsl həqiqətdə, çox güman ki, o, yarıdan tərəfdən verilmiş vergini həyatda qazanan kişilərin gələcəyini göstərmək bacarığını itirmişdi: fəhlə yüksələ bilmədi. Bu az imiş kimi, tezliklə təbliğat üstündə onu işdən çıxardılar. Qadın öz vergisi ilə yaşayırdı, onu itirən kimi həyata olan-qalan marağı da öldü. Bəlkə də o, uğurlar haqqında əvvəlcədən xəbər verməkdən yorulmuşdu, ola bilsin ki, bu dəfə düzəlməsi mümkün olmayan səhvə yol vermişdi...

Onun cənəzəsini torpağa tapşıran günün dramaturqun pyesinin ilk tamaşası oldu. O, baş rolda oynayan yeni sevgilisinin monoloqunda “limonlu” qadının ədalətinin təqlidini hiss etdi. Tamaşaçıların sürətli alqış sədaları altında səhnə əsəri bitəndən sonra, epiloq hissəsindəki limonlu məşinlərə yükləyib kasıbların aşnasının təzəcə qazılmış qəbirinin üstündəki taxta lövhəciyinin qarşısında, bir-birindən fərqli olan, on üçüncü gecənin ayına bənzəyən qəmərli təqvimlə doqquzuncu ayın 13-dən 14-nə keçən gecə bədirlənmiş ay çox gözəl görünür, ona işarədir – A.X.) iri, limon rəngli qəndillər qalanmışdı.

– *Deməli, burada da onun öz limon ağacları varmı, – kişi piçildadi...*